

Od ogorčenosti k neposredni demokraciji

Juan Luis Simal

Madrid, 29. maj 2011

V tednu pred občinskimi in regionalnimi volitvami 22. maja so se v mestih po vsej Španiji zgodili mirni protesti, ki so se razširili tudi izven meja države. Združili so na tisoče ljudi in se nadaljujejo še danes. Poimenovali so jih s številnimi imeni, na podlagi platform, ki so te proteste promovirale, socialnih omrežij in tiska. Tako lahko zasledimo različna imena: Democracia Real Ya (Prava demokracija takoj), gibanje 15-M (po 15. maju, ko so se zbrali prvi protestniki), Indignados (Ogorčeni), #spanishrevolution, acampadasol (tabor Sol, poimenovan po osrednjem madridskem trgu Puerta del Sol), tomalaplaza (zavzemi trg), nonosvamos (ne bomo se premaknili), yeswecamp ... Gre za horizontalno organizirano gibanje državljanov, ki predstavljajo izključno sebe in so se med seboj združili brez povezovanja s političnimi strankami ali sindikati, da bi protestirali in razpravljali proti političnemu razredu, za katerega menijo, da jih ne zastopa več.

Gre za horizontalno organizirano gibanje državljanov, ki predstavljajo izključno sebe in so se med seboj združili brez povezovanja s političnimi strankami ali sindikati, da bi protestirali in razpravljali proti političnemu razredu, za katerega menijo, da jih ne zastopa več. Zadnje javnomnenjske raziskave so pokazale, da Španci dojemajo svoje politike kot tretji največji problem v državi (takoj za brezposelnostjo in gospodarsko krizo). Med ljudstvom se je razširilo mnenje, da se politični razred bolj posveča obrambi strankarskih interesov kot reševanju problemov državljanov, kar se kaže v zmeraj pogostejših korupcijskih škandalih.

Vse se je začelo v nedeljo, 15. maja, z manifestacijami po vseh večjih španskih mestih, ki jih je sklicala neodvisna, na novo oblikovana platforma *Democracia Real Ya*. Pod sloganom »Nismo blago v rokah politikov in bankirjev« so se protestniki postavili proti vladnim ukrepom proti finančni krizi. V Madridu se je skupina mladih privržencev gibanja odločila ostati na osrednjem trgu Puerta del Sol, vendar jih je že naslednjo noč odstranila policija. Povsem spontano se je 17. maja na trgu zbralo večje število posameznikov, ki so se odločili tam prebiti noč. Tudi v drugih mestih so se pojavili podobni »tabori« in število privržencev je v naslednjih dneh eksponentno naraščalo, kar gre pripisati hitrosti širjenja informacij med posamezniki in preko socialnih omrežij. Na zborovanjih, ki se jih je udeležilo na tisoče ljudi iz vseh družbenih razredov, ni bilo izobešenih zastav ali političnih simbolov. Med zbranimi ni bilo voditelja in tiskovni predstavniki, ki so odgovarjali na vprašanja medijev, so se med seboj redno izmenjevali. Tabor na trgu Puerta del Sol je postal simbol mobilizacije;

utaborjeni protestniki so improvizirali in iznašli učinkovit način skupščinskega organiziranja, tabor pa se je prelevil v samozadostno naselje, ki je lahko obstalo zaradi anonimnih donacij sosedov. Protestniki so z odprtimi rokami sprejemali hrano in ostale potrebščine, denarni prispevki so bili zavrjeni. Tako na madridskem kot na ostalih trgih po državi so potekala številna zborovanja, na katerih je imel besedo vsak, zbrani pa so sprejemali odločitve o naslednjih korakih, pripravljali manifeste in sporočila za javnost. Gibanje je obsojalo izgubo legitimnosti demokracije in zahtevalo regeneracijo politike.

Gibanja ne moremo razumeti, če ne poznamo resnih ekonomskih razmer, ki so prizadele španske državljanke: stopnja brezposelnosti, ki presega 20 odstotkov in se med mladimi povzpne celo na 40 odstotkov; negotove delovne razmere, v katerih so se znašli številni delavci; previsoke cene stanovanj, ki so posledica t. i. nepremičninskega mehurčka itd. Vse naštetje je v velikem nasprotju z državno pomočjo, namenjeno bankam, ki družinam in malim podjetnikom še zmeraj nočejo odobriti kreditov. Velika podjetja imajo še vedno dobiček, a kljub temu načrtujejo zmanjševanje delovne sile, obenem pa svojim vodilnim izplačujejo milijonske zneske, kot se je zgodilo v primeru Telefonice (španska multinacionalka, op. prev.). Poleg tega je socialistična vlada pod pritiskom trga in Evropske unije sprejela stroge ukrepe, ki vključujejo zvišanje starostne dobe za upokojitve ter znižanje pokojnin in plač delavcev v javni upravi. Vse to se je dogajalo sredi ekstremnega populizma politikov (ki prav gotovo lahko pronica tudi v družbo), ki uživajo v privilegijih – tako kot v ostalih evropskih

državah – kot so visoke plače, doživljenjske rente ali davčne olajšave.

Kljub vsemu se na protestih slišijo predvsem zahteve političnega značaja, ki stremijo k vzpostavitvi bolj pravičnega in participativnega demokratičnega sistema. Ena glavnih zahtev je reforma volilne zakonodaje v smer večje proporcionalnosti, tako da bi ne več favorizirala prevlade dveh največjih strank, Španske socialistične delavske stranke (*Partido Socialista Obrero Español, PSOE*) in Ljudske stranke (*Partido Popular, PP*). Poleg tega protestniki zahtevajo odstop strankarskih kandidatov, ki so vpleteni v korupcijske škandale.

Na dan volilnega molka in volitev je gibanje dokončno izzvalo sistem, ko je volilna komisija prepovedala manifestacije. *Indignados* niso priznali odločitve komisije z utemeljitvijo, da je temeljna ustavna pravica do zborovanja pomembnejša od kateregakoli drugega argumenta. Kljub temu so se odločili, da od takrat dalje ne bodo več sklicevali zasedanj ali političnih manifestacij, saj niso hoteli izzvati intervencije policije. Do te nazadnje ni prišlo, kljub kritikam konservativnih medijev in PP, ki so socialistično vlado obtoževali, da tolerira manifestacije. Gibanje je 21. in 22. maj razglasilo za dneva kolektivne refleksije (V Španiji je volilni molk znan kot »dan refleksije«, op. prev.). Minila sta v prazničnem vzdušju, temu pa je prisostvovala

lo na tisoče ljudi, ki so se zbrali v praktično vseh španskih mestih. Po volitvah, na katerih je Ljudska stranka z veliko večino zmagala nad Socialisti (z opaznim uspehom številnih manjših in srednje velikih strank ter velikim številom praznih glasovnic), se je gibanje odločilo nadaljevati z manifestacijami na ulicah, z namenom, da bi po mestih in četrtih razširili model neposredne demokracije, ki so ga v prakso uvedli teden pred tem. Ravno danes, v nedeljo 29. maja, dan po zborovanjih v mestnih četrtih in predmestnih občinah, se bo na trgu Sol odločalo o tem, v kakšni smeri se bo gibanje nadaljevalo. Odločanje zaznamuje petkova odstranitev protestnikov s trga *Plaça de Catalunya* v Barceloni, ki jo je izvedla katalonska vlada in se pri tem sklicevala na nejasne argumente glede čistote in varnosti. Policija se je nad mirne protestnike spravila s silo, kar pa je imelo ravno nasprotni učinek, saj se je število protestnikov še povečalo in ponovno zasedlo trg.

Tradicionalni politični akterji in konservativni tisk so se na proteste od vsega začetka odzvali z nerazumevanjem, manipulacijo in celo s paranojo. Desni politiki so proteste videli kot iniciativo skrajne levice oziroma zaroto socialistične vlade, da bi preprečila zmago Ljudske stranke na volitvah. Skrajno desničarski novinar César Vidal je protestnikom pripisal celo povezavo z baskovsko tero-

ristično organizacijo ETA. Konservativni dnevnik *La Razón* je na svoji naslovnici 20. maja zatrjeval, da je cilj gibanja *Indignados* razglasitev tretje republike. Predsednica madridske regije Esperanza Aguirre (PP) pa se je pritoževala nad tem, da protestniki taborijo na trgu Sol, kjer je stavba, v kateri domuje regionalna vlada, in ne pred palačo Moncloa, ki je sedež centralne vlade. Niso mogli razumeti, zakaj ljudje ne protestirajo proti socialistični vladi, temveč proti samemu sistemu. Po mnenju konservativnih medijev so protestniki tako rekoč bojkotirali demokracijo. Po drugi strani pa so progresivni mediji z gibanjem simpatizirali, prav tako so zanj pokazale razumevanje PSOE in druge levičarske stranke, kot na primer *Izquierda Unida* (Združena levica), ki je gibanje podprla; a vendar ni pokazala zadostne samokritike, ki jo je gibanje pričakovalo od nje.

Pojavilo se je tudi vprašanje, ali je gibanje 15-M nadaljevanje uporov v arabskem svetu. Med obema dogodkoma je kar nekaj podobnosti, ki se kažejo predvsem v načinu delovanja: uporaba socialnih omrežij za organizacijo protestov in ponoven prevzem ulic kot prostora, primarno namenjenega protestom in predvsem javni razpravi. Toda medtem ko so protestniki v arabskem svetu zahtevali demokracijo, ki bi nadomestila diktatorske režime, v Španiji zahtevajo demokratizacijo demokracije.

Poleg tega ni v Španiji nihče postavil na kocko svojega življenja, kot se je to zgodilo v arabskih državah. Seveda se protesti proti političnim ukrepom zoper finančno krizo v Evropi niso začeli v Španiji, temveč že pred tem v Grčiji in na Portugalskem. K temu lahko prištejemo tudi islandski referendum, na katerem so zavrnili pogoje za odobritev mednarodnega posojila po zlomu islandskih bank. Španski protestniki so islandski primer večkrat navajali (in ga idealizirali) kot dober primer demokratičnega ukrepanja proti krizi.

Enostavno se je posmehovati gibanju 15-M in pri tem namigovati na njegov nejasen, utopičen in prehodni značaj. A vendar se tisti, ki to počnejo, težko izognejo vtisu, da ne razumejo ali nočejo razumeti, za kaj pri tem gibanju dejansko gre in kje so razlogi za njegovo privlačnost in uspešnost. Od takšnega gibanja ne moremo zahtevati, da bo v slabih dveh tednih pripravilo reformni program, še zlasti zato, ker mora ta vznikniti iz javnih skupščin, za katere je znano, da potrebujejo veliko časa za sprejemanje odločitev. Vendar pa sistem, ki se ima za demokratičnega, ne bi smel preslišati zahtev po bolj participativni demokraciji ter po pravičnejšem in bolj etičnem družbeno-ekonomskem sistemu.♦

prevedla: Maja Vrčon

TUKAJ BI LAHKO BIL VAŠ OGLAS.

**Razpotja ne morejo izhajati brez finančne podpore,
saj lahko le tako ostanejo brezplačna in s tem
dosegljiva najširšemu krogu bralcev.**

**Vabimo vas, da se tudi sami odločite
za sponzorstvo ali donacijo reviji
na račun
SI56 0475 0000 1549 723, NKBM**